

Μαρία Ε. Ψωμά

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ & ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Υποστηρικτικό υλικό
για την **πρόσληψη** και
την **παραγωγή** γραπτού λόγου

για όλο το Γυμνάσιο

Με ανθολόγηση κειμένων

Πρακτικός Οδηγός με Ασκήσεις

ΒΙΒΛΙΟ ΜΑΘΗΤΗ

Περιεχόμενα

Πρόλογος	5
1. Οι έλεγχοι Ζαν Ζακ Σεμπέ – Ρενέ Γκοσινύ	7
2. Ένας αριθμός Άντον Τσέχωφ	22
3. Η τρίπλα των ονείρων Δημήτρης Μίγγας	38
4. Κάποτε ριζώνουν και τα λόγια Λαϊκό παραμύθι	53
5. Κάποια Χριστούγεννα Γρηγόριος Ξενόπουλος	69
6. Η καρδούλα Σοφία Ι. Φίλντιση	88
7. Γραφείον ευρέσεως εργασίας Μένης Κουμανταρέας	106
8. Τα πουλιά Δημήτρης Ποταμίτης	127
9. Όλα τα πήρε το καλοκαίρι Οδυσσέας Ελύτης	146
10. Τουρισμός και περιβάλλον Μανώλης Γ. Ψαρουδάκης	161
11. Η ειρήνη δεν είναι φυσική κατάσταση συγγραφική ομάδα περ. «Ερευνητές»	176
12. [Κριτήρια και ρόλος του ωφέλιμου παιχνιδιού] Κώστας Παναγιωτίδης ..	191
13. Παιδιά ριγμένα και χαϊδεμένα Μαριάννα Τζιαντζή	210
14. Όσο μπορείς Κ.Π. Καβάφης	227
Παράρτημα χρήσιμων όρων	239

Πρόλογος

Φίλη μαθήτριά, φίλε μαθητή

Αυτός ο **πρακτικός οδηγός** θα σε βοηθήσει να υιοθετήσεις μια μέθοδο για να αντιμετωπίζεις τα κείμενα, **θα σου υποδείξει** δηλαδή **μηχανισμούς και στρατηγικές για να είσαι σε θέση να κατανοείς και να παράγεις κείμενα με ευχέρεια.**

Θα υποβοηθηθείς, έτσι, σε όλα τα σχολικά μαθήματα (στη Νεοελληνική Γλώσσα & Λογοτεχνία, τα Αρχαία από το πρωτότυπο & από μετάφραση, την Ιστορία, τα Θρησκευτικά, τη Βιολογία, τη Γεωγραφία, τα Μαθηματικά, τη Φυσική, τη Χημεία), αφού σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα σου ζητείται να διαβάζεις κείμενα ή εκφωνήσεις και να αναπτύσσεις τη σκέψη σου.

Ο πρακτικός οδηγός θα σε εκπαιδεύσει πάνω στον τρόπο με τον οποίο πρέπει να σκέφτεσαι, δηλαδή στη συλλογιστική πορεία που πρέπει να ακολουθείς, κάθε φορά που καλείσαι να διαβάσεις ένα κείμενο, να το επεξεργαστείς, να απαντήσεις σε ερωτήματα, να το απομνημονεύσεις, να συναγάγεις συμπεράσματα, μηνύματα και στόχους, να βρεις τη λύση προβλημάτων στα θετικά μαθήματα ή να γράψεις έκθεση.

Συνεπώς, έχοντας εξασκήσει αυτές τις δεξιότητες –της πρόσληψης και της παραγωγής γραπτού λόγου–, θα αποκτήσεις εμπιστοσύνη στις ικανότητες και τις γνώσεις σου. Θα νιώσεις μεγαλύτερη σιγουριά και ασφάλεια στην τάξη, θα αποβάλεις το άγχος που πολλές φορές σε διακατέχει χωρίς λόγο και θα συμμετέχεις άφοβα στη διαδικασία του μαθήματος. Τέλος, θα βελτιωθεί η επίδοσή σου στα διαγωνίσματα. Με λίγα λόγια, θα ενώσεις τα κομμάτια του παζλ σου!

Οι έλεγχοι

Ζαν Ζακ Σεμπέ – Ρενέ Γκοσινύ

Σήμερα το μεσημέρι ήμασταν όλοι στις μαύρες μας στο σχολείο, γιατί ο διευθυντής θα μας μοίραζε τους ελέγχους. Όταν μπήκε στην τάξη, δεν έδειχνε καθόλου ευχαριστημένος. «Τόσα χρόνια εκπαιδευτικός, είπε, πρώτη φορά βλέπω τόσο απείθαρχη τάξη. Κι αυτό αποδεικνύεται από τις παρατηρήσεις που γράφει η δασκάλα σας σε καθέναν από σας. Και τώρα, θα σας μοιράσω τους ελέγχους». Ο Κλοταίρ έβαλε τα κλάματα. Ο Κλοταίρ είναι ο χειρότερος μαθητής και κάθε μήνα η δασκάλα γράφει ένα σωρό πράγματα στον έλεγχό του. Όταν τα βλέπουν ο μπαμπάς και η μαμά του, θυμώνουν και δεν τον αφήνουν να τρώει γλυκό μετά το φαγητό και να βλέπει τηλεόραση. Το έχουν τόσο συνηθίσει πια, λέει ο Κλοταίρ, που μια φορά τον μήνα η μαμά του δε φτιάχνει γλυκό και ο μπαμπάς πηγαίνει να δει τηλεόραση στους γείτονες. Στον δικό μου έλεγχο, η δασκάλα έγραφε: «Άτακτος μαθητής, συχνά αφηρημένος. Μπορεί να πάει καλύτερα». Στον έλεγχο του Εντ: «Απείθαρχος μαθητής. Τσακώνεται με τους συμμαθητές του. Μπορεί να πάει καλύτερα». Στον έλεγχο του Ρούφους: «Επιμένει να παίζει με τη σφυρίχτρα του μες στην τάξη, αν και του την έχω πάρει πολλές φορές. Μπορεί να πάει καλύτερα». Ο μόνος που δεν μπορούσε να πάει καλύτερα ήταν ο Ανιάν. Ο Ανιάν είναι ο καλύτερος μαθητής και ο αγαπημένος της δασκάλας. Ο διευθυντής μάς διάβασε τον έλεγχο του Ανιάν: «Επιμελής μαθητής, έξυπνος. Θα προοδεύσει!». Μας είπε, μάλιστα, ότι πρέπει να ακολουθήσουμε το παράδειγμα του Ανιάν και να σταματήσουμε τις ανοησίες, γιατί μπορεί κάποια μέρα να καταλήξουμε στη φυλακή, πράγμα που θα στενοχωρούσε

πολύ τους γονείς μας, οι οποίοι κάνουν τόσα όνειρα για μας. Μετά έφυγε.

Εμείς ήμασταν για κλάματα, γιατί τους ελέγχους έπρεπε να τους υπογράψουν οι μπαμπάδες μας, κι αυτό δεν ήταν καθόλου αστείο. Έτσι, όταν χτύπησε το κουδούνι για το σχόλασμα, αντί να τρέξουμε όλοι στην πόρτα και να αρχίσουμε τις σπρωξιές και να πετάμε τις σάκες μας ο ένας στον άλλον όπως κάνουμε πάντα, βγήκαμε ήσυχοι, δίχως να βγάλουμε κιχ. Ακόμα και η δασκάλα μας έδειχνε λυπημένη. Εμείς όμως δεν της κρατάμε κακία. Πρέπει να παραδεχτούμε ότι αυτόν τον μήνα κάναμε μπόλικες αταξίες. Να, ας πούμε, δεν ήταν ανάγκη να αδειάσει ο Ζοφρουά όλο το μελανοδοχείο του πάνω στον Ζοακίμ, που είχε πέσει κάτω κι έκανε πως υποφέρει επειδή του είχε ρίξει μπουνιά ο Εντ χωρίς λόγο, καθώς, στην πραγματικότητα, αυτός που είχε τραβήξει τα μαλλιά του Εντ ήταν ο Ρούφους. Στον δρόμο περπατούσαμε αργά σέρνοντας τα πόδια μας. Μπροστά από το ζαχαροπλαστείο περιμέναμε τον Αλσέστ, που μπήκε κι αγόρασε έξι κρουασάν με σοκολάτα κι άρχισε να τα τρώει αμέσως. «Πρέπει να κάνω προμήθειες, μας είπε ο Αλσέστ, γιατί σήμερα το βράδυ δεν έχει γλυκό...» κι έπειτα αναστέναξε βαθιά, συνεχίζοντας να μασουλάει. Πρέπει να σας πω ότι στον έλεγχό του η δασκάλα έγραφε: «Αν διάβαζε με την ίδια όρεξη που τρώει, θα ήταν ο καλύτερος μαθητής. Μπορεί να πάει καλύτερα». Ο λιγότερο στενοχωρημένος απ' όλους μας ήταν ο Εντ. «Εγώ, είπε, δε φοβάμαι. Ο μπαμπάς μου δε μου λέει τίποτα. Τον κοιτάζω στα μάτια, εκείνος υπογράφει τον έλεγχο και τελειώσαμε!». Τυχεράκις ο Εντ. Όταν φτάσαμε στη γωνία, χωριστήκαμε. Ο Κλοταίρ έφυγε κλαίγοντας, ο Αλσέστ μασουλώντας και ο Ρούφους σιγοσφυρίζοντας με τη σφυρίχτρα του.

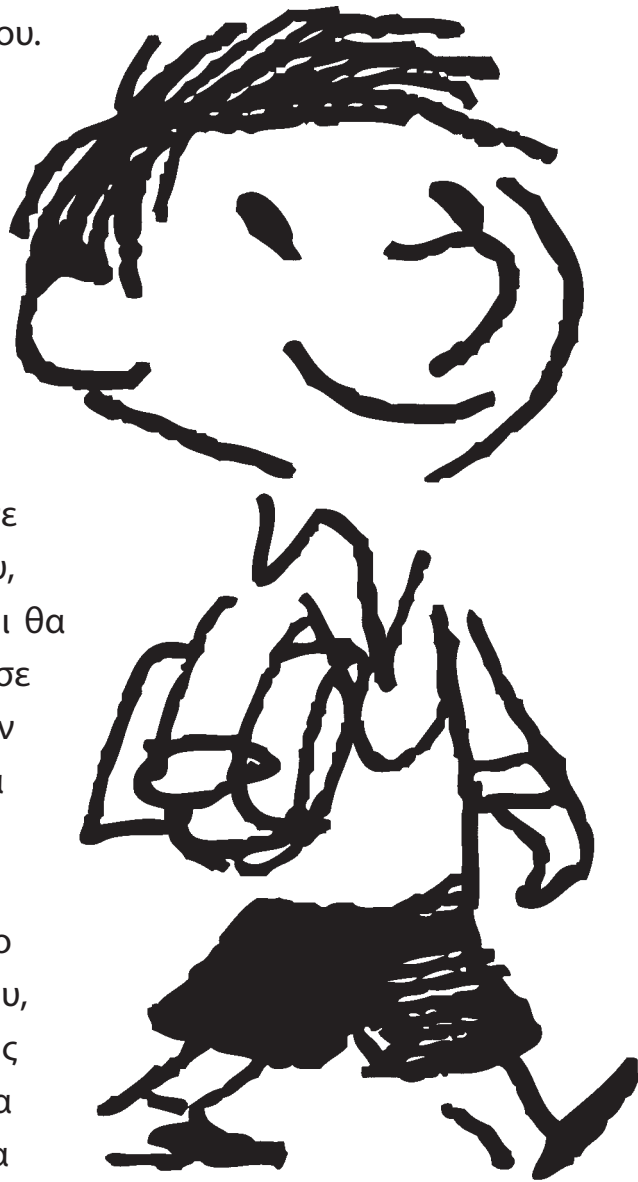
Εγώ έμεινα μόνος με τον Εντ. «Αν φοβάσαι να γυρίσεις σπίτι σου, μη σε νοιάζει» μου είπε. «Έλα στο δικό μου και κοιμάσαι εκεί». Αυτό σημαίνει καλός φίλος. Φύγαμε μαζί και ο Εντ μού εξηγούσε πώς κοιτάζει τον μπαμπά του στα μάτια. Μα όσο πλησιάζαμε στο σπίτι του, τόσο λιγότερο μιλούσε, κι όταν φτάσαμε, είχε χάσει τη φωνή του. Σταθήκαμε για λίγο μπροστά στην πόρτα και του είπα: «Τι θα γίνει; Θα μπορούμε;». Ο Εντ έξυσε το κεφάλι του και μετά μου είπε: «Περίμενε μια στιγμή. Θα γυρίσω» και μπήκε στο σπίτι. Επειδή

όμως είχε αφήσει την πόρτα μισάνοιχτη, άκουσα πολύ καλά τη σφαλιάρα που έπεσε, κι ακόμα καθαρότερα την αγριοφωνάρα του πατέρα του που έλεγε: «Τράβα στο δωμάτιό σου και μην τολμήσεις να ζητήσεις γλυκό, άχρηστε!». Τέλος, άκουσα τον Εντ που έκλαιγε και σκέφτομαι ότι ίσως δεν έπρεπε να κοιτάξει τον μπαμπά του στα μάτια.

Το χειρότερο, όμως, ήταν ότι έπρεπε τώρα να γυρίσω σπίτι. Άρχισα να περπατάω προσέχοντας να μην πατάω στα κενά ανάμεσα στις πλάκες, πράγμα εύκολο, γιατί, έτσι κι αλλιώς, περπατούσα τρομερά αργά. Ήξερα πολύ καλά τι θα μου έλεγε ο μπαμπάς μου.

Θα μου έλεγε ότι εκείνος ήταν πάντα ο καλύτερος μαθητής και ότι ο μπαμπάς του ήταν πολύ περήφανος γι' αυτόν, ότι έπαιρνε ένα σωρό επαίνους και βραβεία που θα ήθελε πολύ να μου τα δείξει. αλλά τα έχασε στη μετακόμιση όταν παντρεύτηκε. Και μετά θα μου έλεγε ότι δε θα έκανα τίποτα στη ζωή μου, ότι θα ήμουν ανεπρόκοπος κι όλοι θα έλεγαν «Να ο Νικόλας που πάτωσε στο σχολείο!». Κι έτσι, θα ήμουν δακτυλοδεικτούμενος και όλοι θα με κορόιδευαν. Ύστερα ο μπαμπάς θα μου έλεγε ότι αυτός σκοτώνεται στη δουλειά για να με κάνει άνθρωπο και να πάρω εφόδια για τη ζωή μου, αλλά εγώ ήμουν ένας αχάριστος και δε με ένοιαζε η πίκρα που έδινα στους ους γονείς μου και, τέλος, θα

μου έλεγε ότι δε θα έτρωγα σήμερα γλυκό, κι όσο για το σινεμά, θα έπρεπε να περιμένω τον επόμενο έλεγχο.

Αυτά θα μου έλεγε ο μπαμπάς μου, όπως τον προηγούμενο και τον προπροηγούμενο μήνα, αλλά φτάνει πια – δεν αντέχω άλλο! Θα του πω λοιπόν ότι είμαι πολύ δυστυχισμένος, κι αφού είναι έτσι τα πράγματα, καλύτερα να φύγω από το σπίτι και να πάω να ζήσω κάπου μακριά. Και τότε αυτοί θα μετανιώσουν πικρά, αλλά εγώ θα είμαι πολύ μακριά και θα γυρίσω πολλά χρόνια μετά, όταν θα έχω κάνει πάρα πολλά λεφτά, κι ο μπαμπάς μου θα ντρέπεται για τα λόγια που μου έλεγε (πως δε θα κατάφερνα τίποτα στη ζωή μου, δηλαδή) και τότε κανείς δε θα τολμάει να με δείχνει και να με κοροϊδεύει, γιατί θα έχω τα δικά μου λεφτά και μ' αυτά θα πάω τον μπαμπά και τη μαμά στο σινεμά κι όλοι θα λένε: «Κοιτάξτε, αυτός είναι ο Νικόλας που έχει πολλά λεφτά και πληρώνει τα εισιτήρια του μπαμπά του και της μαμάς του, παρόλο που εκείνοι δεν του φέρθηκαν καλά όταν ήταν μικρός». Θα πήγαινα, μάλιστα, και τη δασκάλα και τον διευθυντή στο σινεμά, αλλά... έφτασα μπροστά στην πόρτα του σπιτιού μου. Καθώς σκεφτόμουν όλα αυτά και φανταζόμουν απίθανες ιστορίες, είχα ξεχάσει τον έλεγχό μου και προχωρούσα γρήγορα. Είχα έναν κόμπο στον λαιμό και σκέφτηκα πως ίσως να ήταν καλύτερα να φύγω αμέσως, αλλά είχε αρχίσει να σκοτεινιάζει κι η μαμά δε θέλει να είμαι έξω όταν νυχτώνει. Έτσι, μπήκα μέσα.

Στο σαλόνι, ο μπαμπάς μιλούσε με τη μαμά. Είχε απλωμένα στο τραπέζι ένα σωρό χαρτιά και έμοιαζε πολύ θυμωμένος. «Είναι απίστευτο» έλεγε ο μπαμπάς. «Αν δει κανείς τι ξοδεύουμε σ' αυτό το σπίτι, θα νομίσει πως είμαι εκατομμυριούχος! Κοίτα εδώ λογαριασμοί! Κοίτα τον λογαριασμό του χασάπη! Του μπακάλη! Πού να τα βρω όλα αυτά τα λεφτά;» Όμως η μαμά φαινόταν το ίδιο θυμωμένη με τον μπαμπά και του έλεγε ότι δεν είχε ιδέα για το πόσο ακριβή ήταν η ζωή κι ότι θα έπρεπε μια μέρα να πάει μαζί της για ψώνια... Έπειτα του έλεγε ότι θα γυρίσει στο σπίτι της μητέρας της κι ότι δεν ήταν σωστό να κάνουν τέτοιες συζητήσεις μπροστά στο παιδί. Και τότε εγώ έδωσα τον έλεγχο στον μπαμπά, εκείνος τον άνοιξε, υπέγραψε και μου τον έδωσε λέγοντας: «Μην μπλέκεις το παιδί. Αυτό που θέλω είναι να

μου εξηγήσει κάποιος γιατί το αρνί είναι τόσο ακριβό!». «Νικόλα, πήγαινε να παίξεις στο δωμάτιό σου» μου είπε η μαμά. «Πήγαινε, πήγαινε» συμπλήρωσε ο μπαμπάς. Ανέβηκα στο δωμάτιό μου, ξάπλωσα στο κρεβάτι κι έβαλα τα κλάματα.

Αν ο μπαμπάς και η μαμά μ' αγαπούσαν, θ' ασχολιόντουσαν λιγάκι μαζί μου. Έτσι δεν είναι;

Z.Z. Σεμπέ - Ρ. Γκοσινύ, *Οι περιπέτειες του μικρού Νικόλα*,
μτφρ. Ρ. Κολαΐτη, εκδ. Πατάκη, 2014

A. Πρόσληψη κειμένου

1) Τι **είδους κείμενο** είναι αυτό που διαβάσατε; Να κυκλώσετε το σωστό.

- διαφημιστικό φυλλάδιο
- διήγημα
- άρθρο σε εφημερίδα
- θεατρικό έργο
- ποίημα
- συνέντευξη
- ανέκδοτο
- ημερολόγιο
- επιστολή
- συνταγή μαγειρικής
- οδηγίες χρήσης
- ομιλία σε ακροατήριο
- λαϊκό παραμύθι

2) Ποιο **κειμενικό μέσο** χρησιμοποιείται; Να κυκλώσετε τα σωστά.

- αφήγηση
- διάλογος
- περιγραφή
- εσωτερικός μονόλογος / σκέψεις
- εξωτερικός μονόλογος

3) Ποιο είναι **το είδος της αφήγησης**; Να κυκλώσετε το σωστό.

- πραγματική αφήγηση
- φανταστική αφήγηση

- 4) Ποιος είναι **ο τόπος** (ένα ή περισσότερα μέρη) του μύθου και ποιος **ο χρόνος** (συγκεκριμένος ή αόριστος);

τόπος: .....

χρόνος: .....

- 5) Ποια είναι **τα πρόσωπα** του μύθου; Αρχικά, να κρύψετε με το χέρι σας την πρώτη στήλη και να τα κατονομάσετε προφορικά. Ύστερα, να τα αντιστοιχίσετε με τη δεύτερη στήλη ανάλογα με τη συμμετοχή τους στην ιστορία (**πρωταγωνιστικά, δευτερεύοντα και βουβά**).

μικρός Νικόλας

διευθυντής

δασκάλα

Κλοταίρ

Εντ

Ρούφους

Ανιάν

Ζοφρουά

Ζοακίμ

Αλσέστ

πατέρας μικρού Νικόλα

μητέρα μικρού Νικόλα

παππούς μικρού Νικόλα

πατέρας Εντ

πρωταγωνιστικό πρόσωπο

δευτερεύον πρόσωπο

βουβό πρόσωπο

6) Ο μύθος εξελίσσεται με βάση τα γεγονότα που διαδραματίζονται. Έχει αρχή **(δέση)** - μέση **(κορύφωση)** - τέλος **(λύση)** και στοιχεία που βοηθούν στη συνέχισή του **(στοιχεία πλοκής)**. Να τα εντοπίσετε.

- Με ποιο γεγονός ξεκινάει η ιστορία (δέση);

.....

.....

.....

- Διαβάζοντας την ιστορία σε ποια στιγμή νιώθετε τη μεγαλύτερη αγωνία (κορύφωση);

.....

.....

.....

- Πώς τελειώνει η ιστορία (λύση);

.....

.....

.....

- Υπάρχει στην ιστορία κάποιο πρόσωπο ή κάποιο γεγονός που δίνει ώθηση ή νέα τροπή στον μύθο όταν δημιουργείται αδιέξοδος (στοιχείο πλοκής);

.....

.....

.....

7) **Ποιος είναι ο αφηγητής; Συμμετέχει στα γεγονότα ή όχι; Σε ποιο πρόσωπο είναι η αφήγηση;** Να σημειώσετε Σ ή Λ.

- Ο αφηγητής είναι ο πατέρας του μικρού Νικόλα.
- Ο αφηγητής είναι ο μικρός Νικόλας.
- Ο αφηγητής συμμετέχει στα γεγονότα (δρων πρόσωπο, ομοδιηγητικός).
- Ο αφηγητής γνωρίζει από την αρχή τι θα συμβεί παρακάτω, γιατί είναι εκείνος που ξεδιπλώνει σιγά σιγά τον μύθο (παντογνώστης, ετεροδιηγητικός).
- Η αφήγηση είναι σε πρώτο πρόσωπο (πρωτοπρόσωπη).
- Η αφήγηση είναι σε τρίτο πρόσωπο (τριτοπρόσωπη).

8) **Να χαρακτηρίσετε τους μικρούς ήρωες** της ιστορίας δίνοντας δυο - τρία επίθετα για καθέναν χωριστά. Να συμπληρώσετε τον πίνακα.

ήρωας	χαρακτηρισμοί
μικρός Νικόλας	
Κλοταίρ	
Εντ	
Ρούφους	
Ανιάν	
Γκοφρουά	
Γιοακίμ	
Αλσέστ	

- 9) **Με ποιον μικρό ήρωα** νομίζετε ότι **μοιάζετε περισσότερο** και γιατί; Πώς θα χαρακτηρίζατε τον εαυτό σας ως παιδί και ως μαθητή;

.....
.....

- 10) **Με ποιον ήρωα** νομίζετε ότι **θα ταιριάζατε περισσότερο ώστε να γίνετε φίλοι** και γιατί;

.....
.....

- 11) «Αν ο μπαμπάς και η μαμά μ' αγαπούσαν, θα ασχολιόντουσαν λιγάκι μαζί μου. **Έτσι δεν είναι;**»

Σε ποιον απευθύνεται ο αφηγητής με την ερώτηση που θέτει;

.....
.....

- 12) **Πιστεύετε κι εσείς**, όπως ο μικρός Νικόλας, **ότι οι γονείς** του δε νοιάζονταν κι **αδιαφορούσαν** γι' αυτόν;

.....
.....
.....
.....

13) Να βάλετε στη σειρά τις παρακάτω προτάσεις ώστε να αποδώσετε **την περίληψη του κειμένου**.

- Σχεδόν όλα τα παιδιά είναι στενοχωρημένα με τις επιδόσεις τους.
- Ο διευθυντής μοιράζει τους ελέγχους στους μαθητές του σχολείου.
- Ωστόσο, ο μικρός Νικόλας αναγκάζεται τελικά να γυρίσει σπίτι του, αφού ο πατέρας τού Εντ βάζει τον γιο του τιμωρία.
- Όμως ένας απ' τους μαθητές, ο Εντ, ο πιο άφοβος κι αδιάφορος, προτείνει σ' έναν συμμαθητή του, τον μικρό Νικόλα, να τον φιλοξενήσει στο σπίτι του, ώστε να αποφύγει ο Νικόλας την επίπληξη των γονιών του.
- Καθ' οδόν ο μικρός Νικόλας σκέφτεται άσχημα σενάρια σχετικά με την αντίδραση των γονιών του.
- Αγχώνονται, γιατί φοβούνται τις αντιδράσεις των γονιών τους.
- Κι έτσι, ο μικρός Νικόλας πιστεύει ότι οι γονείς του αδιαφορούν και δεν τον αγαπούν.
- Οι μαθητές διαβάζουν τις παρατηρήσεις που σημείωσε η δασκάλα τους.
- Παρ' όλα αυτά, οι γονείς του μικρού Νικόλα δε δίνουν καμία σημασία στον έλεγχό του.

